

is politically linked with the crew of the ruling is contrary to the recommendations of the Council of Europe. They express themselves accurately, that the primacy of the financial supervision authority of the party should exercise apolitical, but with numerous powers.

Limited powers in the supervision of political parties have also the Supreme Chamber of Control (further as SCC), which is constitutional, supreme organ of state audit, in contrast to the CBA, subordinate to the Sejm.

According to the Act on the SCC President of the Supreme Chamber of Control may ask the Constitutional Court requesting a declaration of conformity with the Constitution of the purposes or activities of political parties.

In practice, however, explains a spokesman of SCC Blazej TORANSKI: "*SCC cannot control the activities of political parties. Act on the SCC, however, allows the possibility to check how the parties comply with the financial obligations to the state, i.e. as management of funds from the grant budget*". In addition he said that so far "*the SCC undertook no such control [...] SCC checked on the occasion of the budgetary control how the Ministry of Finance to fulfill an obligation to pay subsidies to political parties*" /18/.

However, it should be noted that mentioned above organs, equipped with a wide range of possibilities of control, aren't using their powers as often as they should.

The overall conclusion is that the issue of supervision of party finances in the Polish legal system is fairly well regulated. Obviously, this regulation is not without flaws, but as presented above, in the past 15 years, the legislature has made quite a big step forward, and most importantly in the right direction. However, this subject matter and the legal solutions are always determined by the activities of members of parliament and senators, who at any rate, are members of political parties.

Therefore, you can forget a truly effective legal solutions of party funding, until the time when members of parliament and senators submit the interest of voters and the country over one self's and party.

1.F. Rymarz, *Jawność i kontrola finansowania działalności statutowej partii (w praktyce Państwowej Komisji Wyborczej)*, Przegląd Sejmowy 3 (62)/ 2004.

2.K. H. Nassmacher, *Analiza porównawcza finansowania partii politycznych w ustabilizowanych demokracjach*, [w:] *Kulisy finansowania polityki* red. M. Walecki, s. 11.

3.J. Starosciak, *Prawo administracyjne*, Warszawa 1975, s. 346.

4.Uchwała z 5 października 1994 r. „Wspólnota” 1994, nr 48, str. 18

5.Dz.U.1990.54.312 (uchylona z dniem 19 września 1997 r.).

6.Dz.U.1991.59.252 (uchylona z dniem 17 czerwca 1993 r.).

7.Dz. U. z 1997 r., Nr 98, poz. 604.

8.M. Chmaj: Status środków otrzymywanych przez partie polityczne z budżetu państwa z tytułu subwencji. *Poblematyka jawności* [w:] *Subwencje z budżetu państwa dla partii politycznych. Jawność i kontrola* red. J.Zbieranek s. 16

9.F. Rymarz, *Jawność i kontrola finansowania...*, op. cit, s. 34.

10.Dz. U. z 2001 r. Nr 46, poz. 499, z późn. Zm.

11.Instytut Spraw Publicznych, *Wybory prezydenckie 2005. Monitoring finansów wyborczych*. Warszawa 2006, op. cit, s. 74

12.M. Granat, A. Gorgol, J. Sobczak, *Ustawa o partiach...* op. cit. str. 142.

13.The Supreme Court in its resolution of October 3, 2002 (III, S 24/02, OSNP 2003 / 4 pos. 92) stipulated that provided that in Article. 38 Political Parties Act to the reporting date on the source of obtaining funds no later than 31 March each year is a statutory term and its crossing should result in rejecting a report

14.M. Chmaj Nadzór organów państwa nad finansowaniem partii politycznych [w:] *Subwencje z budżetu ...* op. cit s. 25.

15.F. Rymarz, *Jawność i kontrola...*, op. cit.

16.Instytut Spraw Publicznych, *Wybory prezydenckie 2005. Monitoring finansów wyborczych*. Warszawa 2006, op.cit., s. 91.

17.M. Chmaj, *Wolność...*, op. cit., s. 159.

18.M. Chmaj *Nadzór organów państwa*, op. cit. s. 30.

С.К. Атаханова

ҚАЗАҚСТАНДА ТІКЕЛЕЙ ДЕМОКРАТИЯНЫҢ БІР НЫСАНЫ БОЛЫП ТАБЫЛАТЫН РЕФЕРЕНДУМҒА БАЙЛАНЫСТЫ АЗАМАТТЫҚ СОТ ІСІН ЖҮРГІЗУДІҢ КЕЙБІР КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ

Қазіргі кезеңдегі демократиялық елдердің барлығы референдумды, мемлекеттік маңызды мәселелерді шешудің бірден-бір демократиялық жолы ретінде таниды. Қазақстанда дамыған мемлекеттердің үрдісіне ілесу үстінде қоғамдағы маңызды мәселелерді демократиялық жолмен шешуге көңіл қойып отырған мемлекеттердің бірі болып табылады. Сондықтан да, референдум Қазақстанның конституциялық кеңестігінде маңызды роль атқарады. Осы жерде республикалық референдум дегеніміз не? - деген мәселеге тоқталық өту қажет болып табылады. Себебі, референдум мәселесінің ұғым-түсінігін айқындамай, оны өткізудің негіздері туралы сөз қозғау қиын. Қазақстан Республикасының 2 қараша 1995 жылы қабылданған “Республикалық референдум туралы” конституциялық заңында оған мынандай түсінік берілген: “Республикалық референдум – Қазақстан Республикасы Конституциясының, конституциялық заңдарының, заңдарының және мемлекеттік өмірінің өзге е неғұрлым маңызды мәселелеріне арналған шешімдерінің жобалары бойынша бүкілхалықтық дауыс беру” [1, 39 б]. Кейбір зерттеуші ғалымдар референдумды өткізудің конституциялық – құқықтық мәдениетінің әлі қалыптаса қоймағандығын былай түсіндіреді: “Институт народовластия – референдум является одним из важных в казахстанской модели народовластия на переходном этапе его развития.

На сегодняшний день Казахстан не имеет достаточно большого опыта в проведении референдумов, как, например, Италия или Швейцария. Однако, у нас имеются достаточно большие возможности в применении данного непосредственного института народовластия, что подтверждает конституционно-нормативная база” [2,

с 159]. Қандай жағдайларда республикалық референдумның тағайындалатындығын қазақстандық белгілі ғалым А.К. Котов кезінде былай топтастырып көрсеткен болатын:

- “- во-первых, установление Конституции Республики Казахстан;
- во-вторых, избрание законодательной власти;
- в-третьих, определение статуса депутатов Парламента;
- в-четвертых, переименование страны. Также, к исключительным вопросам референдума следует отнести вопрос о продлении полномочий Президента” [3, с 99].

Біз сөз етіп отырған заңда республикалық референдумды тағайындау жөніндегі бастамашылық құқығының берілу мәселесі де қаралады. Аталған заңның 11 бабында былай деп көрсетілген:

“1. Қазақстан Республикасының Президентіне;

2. Қазақстан Республикасының Парламентінде болады, ол референдум тағайындау туралы бастамашылықпен Қазақстан Республикасының Президентіне тілек білдіреді. Бастамашылық көтеруді Парламент Палаталарының бөлек отырысында мәселені әуелі-мәжілісте, ал содан кейін Сенатта өз кезегімен қарау арқылы жүзеге асырады және Парламент Палаталарының тиісті қаулыларымен рәсімдейді.

3. Қазақстан Республикасының Үкіметінде болады, ол референдум тағайындау туралы бастамашылықпен Қазақстан Республикасының Президентіне тілек білдіреді. Бастамашылық көтеруді Үкімет өзінің мәжілісінде мүшелерінің жалпы санының көпшілік даусымен жүзеге асырады және тиісті қаулымен рәсімдейді.

4. Сан жағынан Республиканың барлық облыстарын, астанасы мен республикалық маңызы бар қалаларын тең мөлшерде білдіретін республикалық референдумға қатысу құқығы бар екі жүз мыңнан кем емес Республика азаматтарында болады, республикалық референдум тағайындау туралы бастамашылықпен Республика Президентіне тілек білдіреді.

Бір ғана мәселе бойынша референдум тағайындау туралы ұсыныстар қайтара енгізілуі мүмкін және оларды Республика Президенті аталған мәселе (аталған мәселелер) жөнінде алдыңғы шешім қабылданғаннан кейін кемінде екі жыл өткеннен соң ғана қайтадан қарайды” [4, 41 б]. Республикалық референдумға шығарылмайтын мәселелер де бар. Оған 2 қараша 1995 жылғы “Республикалық референдум туралы” Конституциялық заңға сәйкес мынандай жағдайлар жатады:

“1) адамның және азаматтың конституциялық құқығы мен бостандығының бұзылуына әкеліп соғатын;

2) мемлекеттік біртұтастығы мен аумақтық тұтастығын Республиканың басқару нысанын өзгерту;

3) Республиканың әкімшілік-аумақтық құрылысы мен шекараларының;

4) сот әділдігі, қорғаныс, ұлттық қауіпсіздік және қоғамдық тәртіпті қорғау;

5) бюджет пен салық саясаты;

6) рақымшылық пен кешірім жасау;

7) Республика Президентінің, Парламент Палаталары мен Үкіметінің қарауына жататын адамдарды лауазымға тағайындау және сайлау, лауазымынан бастау;

8) Республиканың халықаралық шарттарынан туындайтын міндеттемелерін орындау мәселелері референдум талқысына қойылатын мәселелер бола алмайды” [5, 39 б]. Қазақстан жағдайында оның тәуелсіз ел ретінде дамуында екі мәселе республикалық референдум талқысына қойылған болатын. Оның біріншісі, Президенттің өкілеттігін ұзарту туралы мәселе болса, екіншісі еліміздегі қолданыстағы Қазақстан Республикасының Конституциясын қабылдау мәселесі еді. Оның нәтижелері төмендегідей болды: “Первый референдум в 1995 г. проводился 29 апреля по вопросу “Согласны ли вы продлить до 1 декабря 2000 года срок полномочий Президента Назарбаева Н.А., всенародно избранного 1 декабря 1991 г.”. В процессе проведения этого референдума голосование состоялось на всех 10194 участках референдума. Из 9110156 граждан республики, внесенных в списки для участия в референдуме, в голосовании приняли участие 8309637 человек, или 91,21 %. Из принявших участие в голосовании граждан 7932834 высказывались за продление полномочий Президента, что составило 95,46%, 312256 или 3,76% проголосовали против. 64647 (0,8%) бюллетеней признаны недействительными. Второй референдум в 1995 г. был проведен 3 августа по вопросу: “Принимаете ли вы новую Конституцию Республики Казахстан, проект которой опубликован в печати 1 августа 1995 г. В процессе проведения этого референдума голосование состоялось на всех 10253 участках. Общее число граждан республики, включенных в списки для голосования составляло 8933516 человек. Число граждан, принявших участие в голосовании составило 8091715, или 90,58%. Число граждан, проголосовавших “да” -7212773, или 89,14 % проголосовавших “нет” – 800839, или 9,90%, число бюллетеней, признанных недействительными-78,103” [6, с 55-56]. Қазақстан Республикасында республикалық референдум комиссиясының органдарының қатарына орталық сайлау комиссиясы, аумақтық сайлау комиссиясы, учаскелік сайлау комиссиялары жататындығын біз білеміз. Осылардың ішінде республикалық референдумды өткізуге байланысты негізгі өкілеттілік орталық референдум комиссиясына немесе орталық сайлау комиссиясына берілген болатын. Біз сөз етіп отырған республикалық референдум туралы заңның 21 - бабына сәйкес орталық референдум комиссиясының өкілеттері төмендегідей:

1. Республикасының бүкіл аумағында референдум туралы заңның орындалуын бақылауды жүзеге асырады; оның біркелкі қолданылуы қамтамасыз етеді; өз құзіреті шегінде Республиканың бүкіл аумағында міндетті шешімдер қабылдайды;

2. референдумға дайындық пен оны өткізуді ұйымдастырады;

3. референдумды ұйымдастыру мен өткізуге арналған шығыс сметасының жобасын жасайды және оны Республиканың Үкіметіне табыс етеді;

4. референдум комиссияларына басшылықты жүзеге асырады, олардың шешімдерін жояды және кідірте тұрады; референдумды ұйымдастыру мен өткізуге арналған қаражаттарды олардың арасында бөледі;
5. референдум комиссияларын материалдық-техникалық қамтамасыз етудің жай-күйін бақылайды;
6. референдум туралы заңдардың бұзылуы туралы арыздар мен шағымдарды қарайды;
7. дауыс беруге арналған бюллетеньдердің, сайлаушылар тізімінің, қол қою парақтарының, референдум өткізу үшін қажетті өзге де құжаттардың нысандары мен мәтіндерін; дауыс беру уақытын; референдум құжаттарын сақтау тәртібін белгілейді;
8. референдум комиссияларының, мемлекеттік органдардың және олардың лауазымды тұлғаларының референдумға дайындық пен оны өткізуге байланысты мәселелер жөніндегі есептерін, сондай-ақ қоғамдық бірлестіктер органдарының сайлау туралы заңды сақтау мәселелері бойынша хабарламаларын тыңдауға қақылы;
9. референдумға дайындықтың барысы туралы азаматтарға хабарлап отырады;
10. Республика бойынша тұтас алғанда референдумның қорытындыларын шығарады, бұл туралы бұқаралық ақпарат құралдарына хабар берілуін қамтамасыз етеді;
11. референдумның бастамашыл тобын және оның референдумға ұсынатын мәселесін (мәселелерін) тіркеуді жүзеге асырады және бұл туралы бұқаралық ақпарат құралдарында ресми хабар орналастырады;
12. референдумның бастамашыл тобын тіркеу туралы куәліктің нысанын бекітеді;
13. референдумның бастамашыл тобын тіркеу туралы куәлік беруді жүзеге асырады, сонымен бір мезгілде қол қою парақтарын береді;
14. осы Конституциялық заңда көзделген жағдайларда бастамашыл топ мүшелерінің қызметін; бастамашыл топтың қызметін тоқтату туралы және оны тіркеу жөніндегі куәлікті қайтарып алу туралы шешім қабылдайды;
15. осы Конституциялық заңда көзделген жағдайларда жекелеген учаскелерде (әкімшілік-аумақтық бірліктерде) референдум өткізуді жарамсыз деп таниды;

Орталық референдум комиссиясының мәжілістері, оның мүшелері жалпы санының кемінде үштен екісі қатысқан жағдайда құқылы. Орталық референдум комиссиясы өз шешімдерін, оның мүшелері жалпы санының көпшілік даусымен қабылдайды” [7, 44-45 бб]. Міне, біз жалпы республикалық референдумның кейбір құқықтық аспектілеріне көңіл бөлдік. Енді, референдум талаптарының бұзылуына байланысты азаматтық сот ісін жүргізудің кейбір қырларына көңіл қоятын болсақ, негізінен бұл мәселені шешуде сот органдары азаматтық іс жүргізу кодексінің талаптарына сүйенетіндігі белгілі. Қазақстан Республикасының 13 шілде 1999 жылы қабылданған Азаматтық іс жүргізу кодексінің 25 – тарауы осы мәселелерге арналады. Жалпы Қазақстан Республикасының әрбір азаматы немесе мемлекеттік органның лауазымды тұлғалары, басқа да қоғамдық бірлестіктің өкілдері, өздерінің референдумға байланысты құқықтары бұзылған жағдайда сотқа жүгінуге толық құқылары бар. Референдум талаптарының бұзылуына байланысты арыздарды қарау мынандай тәртіппен жүзеге асырылады:

1. Сайлауға әзірлік және оны өткізу кезеңінде, сондай-ақ дауыс беру күнінен бастап бір ай ішінде түскен арыз оның берілген күнінен бастап бес күн мерзімде, ал дауыс беру күнінен бес күн бұрын, дауыс беру күні және сайлау қорытындылары жарияланғанға дейін түскен арыз дереу қаралуға тиіс.

Сайлаушылардың (тандаушылардың) тізімдеріндегі түзетулер қажеттігі туралы сайлау комиссиясының шешіміне шағым жасау туралы арыз келіп түскен күні қаралуға тиіс.

2. Арызды сот арыз берушінің, тиісті сайлау комиссиясы немесе мемлекеттік орган, жергілікті өзін-өзі басқару органы өкілінің қатысуымен қарайды. Сот отырысының өткізілетін уақыты мен орны туралы тиісті түрде хабарланған аталған адамдардың сотқа келмеуі істің қаралуы мен шешілуіне кедергі болмайды. Бұл азаматтық іс жүргізу Кодексінің талабы тек референдумға ғана қатысты емес, сонымен қатар сайлау құқығының мәселесін қамтиындығын көріп отырмыз. Қазақстан жағдайында референдум талаптарының өте өрескел бұзылуына байланысты аты шулы істер болмаса да, негізінен құқықтық базаның толық барлығын байқауға болады. Егер, Қазақстан жағдайында референдумды болашақта кеңінен қолдану қолға алынатын болса, осыған байланысты азаматтық іс жүргізудің де негіздерін жетілдіре түсу қажет. Бұл бағытта мынандай жағдайларды ескеру керек:

Біріншіден, дамыған елдердің осы бағыттағы тәжірибесіне көңіл бөлу;

Екіншіден, референдум талаптарының бұзылуына байланысты сот тәжірибесін саралаудан өткізе отыра, заңнаманы жетілдіру. Міне, осы жағдайларды негізге ала отыра ғана, осы бағыттағы азаматтық сот ісін жүргізудің конституциялық негіздерін одан әрі дамыта түсеміз.

1. Республикалық референдум туралы Қазақстан Республикасының Конституциялық 1995 жылғы 2 қарашадағы №2592 Заңы // Қазақстан Республикасының Президент, Парламент, Үкімет, референдум, сайлау туралы Конституциялық заңдары. - Алматы: Юрист, 2008. - 39-49 бб.

2. Мухамбедьярова А.Т. Институты народовластия в условиях социально-политической трансформации казахстанского общества // Развитие институтов демократии в Республике Казахстан в свете конституционной реформы 2007 года: Материалы международной научно-практической конференции. – Алматы, 2008. - 29 февраля. - С. 157-160.

3. Котов А.К. Суверенный Казахстан: гражданин, нация, народ (вопросы конституционного права). – Алматы, 1996. - С. 99.

4. Республикалық референдум туралы Қазақстан Республикасының Конституциялық 1995 жылғы 2 қарашадағы №2592 Заңы // Қазақстан Республикасының Президент, Парламент, Үкімет, референдум, сайлау туралы Конституциялық заңдары. – Алматы: Юрист, 2008. - 39-49 бб.

5. Республикалық референдум туралы Қазақстан Республикасының Конституциялық 1995 жылғы 2 қарашадағы №2592 Заңы // Қазақстан Республикасының Президент, Парламент, Үкімет, референдум, сайлау туралы Конституциялық заңдары. - Алматы: Юрист, 2008. - 39-49 бб.

6. Баймаханова Д.М. Некоторые вопросы конституционно-правового регулирования политических прав и свобод граждан Республики Казахстан // Вестник КазНУ. Серия юридическая. - 2003. - №2 (27). - С. 55-58.

7. Республикалық референдум туралы Қазақстан Республикасының Конституциялық 1995 жылғы 2 қарашадағы №2592 Заңы // Қазақстан Республикасының Президент, Парламент, Үкімет, референдум, сайлау туралы Конституциялық заңдары. – Алматы: Юрист, 2008. - 39-49 бб.

This article considers some peculiarities of civil trial while breaking law under providing referendums.

В данной статье рассматриваются особенности гражданского судопроизводства при нарушении законодательства в проведении референдума.

К.Р. Балабиев

ЗАҢ ПРОЦЕСІНІҢ ТҮСІНІГІ, МАЗМҰНЫ ЖӘНЕ БЕЛГІЛЕРІ

Процесс философиялық ұғым ретінде, қандай да бір құбылыстың, қандай да бір даму барысының жағдайы, кезеңдерінің біртіндеп ауысу мағынасын береді [1]. Проф. В.Я. Кикотя, анықтамасы бойынша, процесс белгілі бір нәтижеге қол жеткізудегі дәйекті іс-әрекеттердің жиынтығы, қандай да бір қызметті жүзеге асырудың тәртібі» [2].

Процестердің төмендегідей түрлерін анықтауға болады: химиялық, биологиялық, әлеуметтік ж.т.б. Философияда өндірістік, шығармашылық, заң процестері ортақ түрде әлеуметтік процестер деп ерекшеленеді. Басқа да межелерді қолдана отырып, басқарылатын (ұйымдасқан) және жаппай (миграциялық, нарықтық) процестерді айқындауға болады.

1960 жж ортасына дейін фундаменталды құқықтық категория ретіндегі заң процестерінің мәні туралы ғылыми түсініктер сол кезеңдегі нақты заң процестері-азаматтық және қылмыстық іс жүргізу негізінде қалыптасты. Сондықтан да осы процестердің басты ерекшеліктері олардың юрисдикциялық сипаты: құқық туралы таластарды шешу (азаматтық іс-жүргізу) және мәжбүрлеу (қылмыстық іс жүргізу) алдыңғы орында тұрды. Азаматтық және қылмыстық іс жүргізудің мұндай түсінігі орынды, себебі қазіргі таңда ол азаматтық және құқықтық юрисдикция мақсаттары үшін арнайы құрылған орган ретіндегі соттың әлеуметтік бағытына байланысты [3].

1960 ж басында құқықтанушы-ғалымдардың процестің басқа да түрлеріне, ең алдымен әкімшілік іс-жүргізуге деген қызығушылықтары арта түсті, 1964 ж жарияланған, әкімшілік іс жүргізуге арналған, Н.Г. Салищеваның монографиялық еңбегі [4] В.Д. Сорокиннің пікірінше азаматтық және қылмыстық іс жүргізудің бейнесі ретінде болды [5]. Құқықтанудың дамуы барысында процестің әкімшіліктен басқа да түрлерінің мәнін анықтау заң процесінің жалпы мәнін түсінуге жағдай тудырды. Академик В.П. Сальников ойынша, процесс – бұл мемлекеттік органдар жүйесінің қызметін білдіретін динамикалық түсінік [6]. Процестің негізгі ерекшелігі заң қызметін қарастыруда болып табылады. Сондықтан да, процестің нақты түрін мемлекеттің осы қызметі түрінің құқықтық көрінісі деп қарастыруға толық негіз бар.

Процестің құқықтық табиғаты оның әлеуметтік мәнінде, атап айтқанда құқықтың түрлі салаларының материалды нормаларының жүзеге асырылуын қамтамасыз етуінде. Сондықтан да, процестің әрбір түрі, материалдық құқықтың нормаларын тәжірибеде іске асыру мақсаты бар тізбекті іс-әрекет жиынтығы болып табылады. Дегенмен, процестердің құқықтық табиғатын толық сипаттау үшін тек заң түріндегі мақсат жеткіліксіз. Іс-әрекеттің іс жүргізу тәртібі арнайы заң ережелері- құқықтың процессуалдық нормалары арқылы орнап, реттеледі.

Процесс - бұл, жүзеге асырылу барысында құқықтық қатынастардың өзіндік түрі- іс жүргізу қатынастарының пайда болуымен сипатталатын құбылыс. Осыған байланысты, азаматтық-іс жүргізу, қылмыстық-іс жүргізу және әкімшілік-іс-жүргізу (кейбір авторлар бойынша басқа да) қатынастары болып ажыратылады. Нақты ерекшеліктеріне қарамастан іс жүргізу құқықтық қатынастарының осы үш түрі де тиісті іс-жүргізу ережелерінің ықпалымен материалдық құқық нормаларының жүзеге асырылуына байланысты пайда болады [7].

Д.Х. Бахрах пікірінше, заң процестерінің төмендегідей сипаты бар:

- бұл саналы, мақсатты қызмет;
- ол, жария билік субъектілерінің билік өкілеттілігін жүзеге асыруын білдіреді;
- ол, белгілі бір заң нәтижелеріне жетуге, жеке-нақты істерді шешуге бағытталған [8];
- ол құжаттандырылады: процестің аралық және соңғы нәтижелері ресми құжаттарда беріледі;
- осы қызмет заң нормаларымен регламенттенеді [9].

Бұл әрине заң процесінің кең түсінігі, дегенмен Д.Х. Бахрах пікірінше, келісім-шарттық, іс жүргізу сияқты заң қызметінің кейбір түрлерін қамтымайды [10].

С.Н. Махина пайымдауынша, заң процесі – бұл:

- заң негізінде қарастырылатын, заңның орындалуы үшін жүзеге асырылатын белгілі бір заң ісін қарастыру;
- құқықтық нормалары бар операцияны орындау бойынша қызмет. Барлық билік- басқару қызметін жүзеге асыру барысында мемлекет органдары заңды басшылыққа алып қана қоймай, нақты заң істерін шешу үшін құқық нормаларының ұйғарымдарын пайдалануы қажет;
- өкілетті мемлекет органдары және лауазымды тұлғалардың құқықтық қызметі. Басқару процесінің